

İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE KORUNMASI İÇİN KURULAN ULUSAL KURULUŞLARIN STATÜSÜNE İLİŞKİN İLKELER

(PARİS PRENSİPLERİ)

(B.M. İnsan Hakları Komisyonu'nun 3 Mart 1992 tarihli 1992/54 sayılı ve B.M. Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihli 48/134 sayılı kararlarıyla kabul edilmiştir.)

Yetkileri ve Görevleri

1. Ulusal kuruluşlar, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin yetkilerle donatılır.
2. Ulusal kuruluşlar olabildiğince geniş ve açıkça belirlenmiş görevlerle görevlendirilir. Bu görevleri, oluşturulmaları ve yetki alanları Anayasa'da yer alır veya hukuksal geçerliği olan bir metinle saptanır.
3. Ulusal kuruluşlar özellikle şu görevleri yerine getirirler:

(a) Hükümete, parlamentoya ve diğer ilgili bütün organlara, bunların talebi üzerine veya kendi inisiyatifleriyle, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirir, tavsiyelerde bulunur, öneriler ve raporlar sunar; ulusal kuruluşlar bunları kamuya açıklamaya karar verebilir; ulusal kuruluşların bu görüşleri, tavsiyeleri, önerileri ve raporlarının ilgili oldukları alanlar ve yetkili oldukları konular şunlardır:

(i) İnsan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması konusundaki yasama ve yürütme hükümleri ile yargının düzenlenmesiyle ilgili hükümler; bu amaçla ilgili olarak ulusal kuruluşlar, yürürlükteki yasaları, mevzuatı ve yasa tasarıları ile yasa önerilerini incelerler ve metinlerin, insan haklarının temel ilkeleriyle uyumlu hale getirilmeleri için uygun gördükleri tavsiyeleri yaparlar; gerek gördükleri takdirde, yeni yasaların kabul edilmesini, yürürlükteki yasaların uyumlu hale getirilmesini ve idari önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye ederler;

(ii) Uygun gördükleri insan hakları ihlalleri vakalarına el koyarlar;

(iii) İnsan haklarının ulusal düzeydeki genel durumu ve daha özel sorunlar üzerine raporlar hazırlarlar;

(iv) Ülkede olup biten insan hakları ihlalleri vakalarına hükümetin dikkatini çekerler, bu ihlallerin son bulması için hükümete her türlü girişimi önerirler ve gerektiği takdirde hükümetin tavır ve tepkilerine ilişkin görüş bildirirler.

(b) Ulusal düzeyde yürürlükte olan yasaların, mevzuatın ve uygulamaların, insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesini ve hayata geçirilmesini teşvik ederler ve sağlarlar;

(c) Bu belge ve mekanizmaların onaylanmasını veya bu sözleşmelere girmeyi teşvik ederler ve bunların hayata geçirilmesini sağlarlar;

(d) Devletlerin, sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeleriyle ilgili olarak Birleşmiş Milletlerin organlarına ve komitelerine veya bölgesel kuruluşlara sundukları raporların hazırlanmasında katkıda bulunurlar, gerektiğinde de, bağımsızlıklarına bağlı kalarak bu konuda görüş bildirirler;

(e) Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve bütün alt kuruluşlarıyla, bölgesel kuruluşlarla ve diğer ülkelerin insan haklarını geliştirme ve koruma konusunda yetkili ulusal kuruluşlarıyla işbirliği yaparlar;

(f) İnsan hakları eğitimi-öğretimi ve araştırma programlarının geliştirilmesi için (ilgili kuruluşlarla) işbirliği yaparlar ve bu programların okul, üniversite ve meslek çevrelerinde uygulanmasına katılırlar.

(g) İnsan haklarını ve ayrımcılığı –özellikle de ırk ayrımcılığına- karşı mücadeleyi, bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunu duyarlı hale getirerek ve bütün kitle iletişim araçlarına başvurarak tanıtırlar.

Oluşturulma Biçimleri ve Bağımsızlık ile Çoğulculuk Güvenceleri

1. Ulusal kuruluşların oluşturulması ve üyelerinin seçimle veya başka bir yoldan belirlenmesi, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili (sivil) toplum güçlerinin çoğulcu bir biçimde temsil edilmesini sağlayacak gerekli bütün güvencelerin varolduğunu gösteren bir usulle yapılmalıdır. Bu da özellikle,

(a) İnsan hakları ve ırk ayrımcılığına karşı mücadeleyle ilgili sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve örneğin hukukçu, hekim, gazeteci ve bilim insanlarını bir araya getiren sosyal-mesleki kuruluşların,

(b) Din ve felsefi düşünce akımlarının,

(c) Üniversitelerin ve nitelikli uzmanların,

(d) Parlamentonun,

(e) (ancak istişari mahiyette katılmak koşuluyla) yönetimin temsilcileriyle etkin bir işbirliğine imkan veren yetkilerle veya bu temsilcilerin bu kuruluşlara katılımıyla gerçekleştirilebilir.

2. Ulusal kuruluşlar, çalışmalarını gerektiği gibi yürütebilmeleri için, uygun bir altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynaklara sahip olmalıdır. Bu kaynaklar kendi personelini istihdam etmeyi ve kendi mekanlarına sahip olmayı sağlamalıdır, öyle ki hükümetten bağımsız olabilsinler ve bu bağımsızlıklarını tehlikeye düşürecek mali bir kontrole tabi olmasınlar.

3. Ulusal kuruluş üyelerinin, üstlendikleri görevde gerçek bağımsızlığın koşulu olan istikrarın sağlanması için, atanmaları kararname ile yapılmalı ve görev süresi belirtilmelidir. Kuruluşun oluşturulmasındaki çoğulculuğun zedelenmemesi koşuluyla, bu üyelerin yeniden atanması mümkün olmalıdır.

İşleyiş Biçimleri

İşleyişlerinin çerçevesi içinde ulusal kuruluşlar:

- (a) Hükümetin sunduğu veya kendi üyelerinin ya da onlara başvuranların önerdiği, veya kendi insiyatifleriyle, yetki alanlarına giren bütün konuları özgürce araştırmalıdır,
- (b) Kendi yetkileriyle ilgili durumları değerlendirmek için gerekli bütün kişileri dinlemeli, bütün bilgi ve belgeleri edinmelidir;
- (c) Görüşlerini ve tavsiyelerini kamuoyuna doğrudan doğruya veya basın aracılığıyla bildirmelidir;
- (d) Düzenli bir şekilde ve ayrıca ihtiyaç duyulduğu zaman, usulüne uygun olarak davet edilen bütün üyeleriyle toplanmalıdır;
- (e) Gerekirse, kendi bünyelerinde çalışma grupları oluşturmalı ve işlevlerini yerine getirmede yardımcı olacak yerel ve bölgesel seksyonlar kurmalıdır;
- (f) Yargı gücü olsun-olmasın insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla yükümlü diğer organlarla (özellikle de ombudsman, arabulucu ve buna benzer organlarla) karşılıklı olarak danışma ilişkileri sürdürülmelidir;
- (g) Sivil toplum kuruluşlarının, ulusal kuruluşların yaptıklarını güçlendirme oynadığı önemli rol göz önüne alınarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, ekonomik ve sosyal gelişme, ırkçılığa karşı mücadele, (çocuklar, yabancı işçiler, sığınmacılar, bedensel ve zihinsel özürlüler gibi) güçsüz grupların korunması için çalışan veya uzmanlaşmış alanlara yönelen sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerini geliştirmelidir.

Yargı Kurumlarınınkine Benzer Yetkileri Olan Kuruluşların Statüsüne İlişkin Ek İlkeler

Ulusal kuruluşlara, kişisel durumlarla ilgili şikayetleri dinleme ve başvuruları kabul etme yetkisi verilebilir. Kişiler, temsilcileri ve üçüncü kişilerden, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve temsil gücüne sahip diğer hertürlü kuruluşlardan yapılan başvuruları kabul edebilirler. Bu durumda, ulusal kuruluşların yukarıda belirtilen yetkileriyle ilgili ilkeler zedelenmeksizin, kendilerine verilen işlevlerde şu ilkelerden esinlenebilirler:

- (a) Uzlaştırma yoluyla veya yasaların belirlediği sınırlar içinde bağlayıcı kararlarla, ya da, gerekli görüldüğü takdirde, gizlilik içinde dostane çözümler arama;
- (b) Başvuru sahibini hakları konusunda, özellikle de kendisi için açık olan yollar hakkında bilgilendirme ve onun bu yollara ulaşmasını kolaylaştırma;
- (c) Şikayetleri ve başvuruları kabul etme veya yasayla belirlenmiş sınırlar içinde yetkili diğer mercilere aktarma;
- (d) Yetkili mercilere tavsiyelerde bulunma, özellikle de başvuru sahiplerinin haklarını elde etmelerini engelleyen yasa, tüzük ve idari uygulamalar için uyarılar ve değişiklikler önerme.